

Kuopion kaupunkiseudun lausunto Väyläviraston ohjelmakokonaisuudesta 2026-2034

Kaupunginhallitus 24.08.2026
3865/00.04.02/2026

Valmistelijat / lisätiedot:

liikennejärjestelmäsuunnittelija Matti Vänskä puh. 044 718 5463

yhteyspäällikkö Tero Piippo puh. 044 718 2125

yhteyspäällikkö Hannele Räikkönen puh. 044 718 2131

suunnitteluinsinööri Jouko Häyrinen puh. 044 718 5423

kaupunkisuunnittelujohtaja Ilkka Laine puh. 044 718 5401

etunimi.sukunimi(at)kuopio.fi

Päätösehdotus

kaupunginjohtaja Soile Lahti

Kaupunginhallitus hyväksyy alla olevan lausunnon kaupunkiseudun Väylävirastolle annettavaksi lausunnoksi "Valtion väyläverkon ohjelmakokonaisuudesta vuosille 2026 – 2034".

Lausuntoon voidaan tehdä vähäisiä tarkennuksia ja teknisluontoisia korjauksia kansliatoimenpitein ennen lähettämistä lausuntopalvelu.fi-palveluun.

Päätös

Selostus

Väylävirasto on pyytänyt lausuntoa Väyläviraston ohjelmakokonaisuudesta vuosille 2026-2034. Lausuntopyynnössä on esitetty kuusi (6) kysymystä, joiden kautta lausuntoa pyydetään. Lausunto tulee jättää valtion lausuntopalveluun 31.8.2026 mennessä. Lausuntopyynnön mukaiset kysymykset on esitetty alla olevassa lausunnossa numeroituna ja kursivoituna. Alla olevaa lausuntoa on käsitelty MAL-kaupunkiseudun yhteistyöryhmässä 18.8.2026, missä on sovittu, että lausunto jätetään Kuopion kaupunkiseudun yhteisenä lausuntona Väylävirastolle.

1. Toteuttaako ohjelmakokonaisuus mielestänne parhaalla mahdollisella tavalla Liikenne 12 - suunnitelmassa sille asetettuja tavoitteita ja linjauksia?

Kuopion kaupunkiseutu on osa valtakunnallista kaupunkiseutujen verkostoa sijoittuen Itä-Suomeen. Näin ollen liikenne 12:ssa esitettyjen alueellisten painotuksien mukaisesti Kuopiota kaupungin ja kaupunkiseudun osalta ohjelmakokonaisuudessa esitettyjen liikennejärjestelmän kehittämistoimenpiteiden tulisi vastata seuraaviin tarpeisiin:

Toimivuus:

- Erityisesti teollisuuden ja matkailun tarpeet myös kansainvälisen saavutettavuuden osalta (Itä-Suomi)
- Seutujen sisäisten matkaketjujen sujuvuus ja sujuvat yhteydet kansainvälisen liikenteen solmupisteisiin (kaupunkiseudut koko maassa)

Turvallisuus:

- Teollisuuden kuljetusten häiriöttömyys ja turvallisuus (Itä-Suomi)

- Erityisesti liikenneturvallisuuden parantaminen sekä liikennejärjestelmän häiriöherkkyyden parantaminen (kaupunkiseudut koko maassa)

Kestävyys:

- Liikkumisen edellytysten varmistaminen olemassa olevaa liikenneverkkoa hyödyntäen, ml. yksityistiet (Itä-Suomi)
- Kestävään liikkumiseen pohjautuvan liikennejärjestelmän ja muun kestävän yhdyskuntarakenteen kehittäminen (kaupunkiseudut koko maassa)

Kuopion kaupunkiseudun osalta teollisuuden ja yleisemmin elinkeinoelämän kuljetusten häiriöttömyys, ennakoitavuus ja turvallisuus erityisesti päätieverkon, valtatiet 5 ja 9, on ensisijaisen tärkeää. Lisäksi laajemmin Itä-Suomen osalta korostuu myös alemman tieverkon kuljetusvarmuus ja häiriöttömyys elinkeinoelämän osalta sekä alueellisen saavutettavuuden tarpeet. Erityisesti huomioitava on myös Savon radan merkittävä ja korostunut rooli valtakunnallisessa tavaraliikenteessä ja tämän osalta tulee tulevaisuudessa kiinnittää entistä enemmän huomiota siihen, ettei radan kapasiteetti muodostu alueellisen kehityksen pullonkaulaksi.

Turvallisuuden osalta Itä-Suomessa korostuu erityisesti kokonaisturvallisuus, resilienssi ja väyläverkon kriittisyys myös maanpuolustuksellisesti. Tämä tulisi huomioida tulevaisuudessa toimenpiteiden kohdentamiseksi Itä-Suomen kriittisen infran osalta, millä on myös erittäin suuri merkitys aluetaloudellisesti ja Itä-Suomen yleisen elinvoiman osalta. Tämän osalta Kuopion kaupunkiseutu katsoo, että vt 9 Vartiala-Riistavesi hankkeen merkityksen tunnistaminen ja nostaminen investointiohjelmiaan on hyvä asia.

Yleisesti ohjelmakokonaisuudessa on tunnistettu valtakunnallisesti Kuopion kaupunkiseudun elinvoimaa tukevia hankkeita saavutettavuuden ja elinkeinoelämän tärkeimpien kuljetusreittien osalta. Valtateille 5 ja 9 sijoittuvat hankkeet parantavat Kuopion kaupunkiseudun saavutettavuutta ja elinkeinoelämän kuljetusvarmuutta, samoin rataverkkoon, erityisesti Savon rataa liittyvät toimenpiteet.

Kuopion kaupunkiseutu tunnistaa myös, että jo käynnistetyissä ja/tai käynnistymässä olevilla suunnittelu-/investointihankkeilla, kuten vt 5 Leppävirta-Kuopio ja Savon radan kapasiteetin ja nopeuden nosto välillä Kouvola-Kuopio, on merkittäviä positiivisia vaikutuksia Kuopion kaupunkiseudun elinvoimaan ja sen ulkoiseen sekä sisäiseen saavutettavuuteen.

Edellä mainitut valtakunnalliset kehityshankkeet eivät kuitenkaan Kuopion kaupungin ja laajemmin kaupunkiseudun näkemyksen mukaan täysin vastaa Liikenne 12 -suunnitelmassa esitettyihin tavoitteisiin ja linjauksiin. Erityisesti kestävyiden ja Itä-Suomen sisäisen saavutettavuuden sekä Kuopion kaupunkiseudun sisäisten matkaketjujen osalta ohjelmakokonaisuudessa on puutteita. Näitä puutteita on tarkemmin avattu lausunnon kohdissa 2., 3. ja 4.

2. *Perusväylänpidon suunnitelma: onko perusväylänpitoon osoitetun rahoituksen käyttö priorisoitu perustellusti ja vaikutukset kuvattu ymmärrettävästi?*

Rahoituksen kohdentaminen on osoitettu pääosin perustellusti, mutta kaupunkien ja kuntien näkökulmasta voisi painottaa enemmän kestäviä liikkumismuotoja. Vaikutukset on kuvattu ymmärrettävästi.

Suunnitelmassa todetaan, että parantamishankkeissa priorisoidaan välttämättömiä alueellisia elinkeinoelämän kohteita, liikenneturvallisuuskohteita sekä kävelyn ja pyöräilyn edistämistä ja liityntäpysäköintiä. Kaupungit ja kunnat omista strategioissaan painottavat kestäviä liikkumismuotoja. Kuopion kaupunkiseudulla on laadittu myös kestävä liikenteen suunnitelma (SUMP), mikä on hyväksytty seudun kunnissa vuodenvaihteessa 2025/2026. Taajamien läheisyydessä olisikin tarpeen kehittää pyöräilyn ja joukkoliikenteen olosuhteita ja toimintaedellytyksiä. Siksi on hyvä, että kävelyn ja pyöräilyn edistäminen sekä liityntäpysäköinti on yksi priorisointiperuste. Tämän tulisi näkyä esim. parantamiskohteiden valinnassa.

Suunnitelmassa todetaan, että v. 2024 perusväylänpidon 5 miljoonan euron rahoituksella toteutetut toimenpiteet ovat parantaneet liikenneturvallisuutta tehokkaasti. Toimenpiteitä ovat esim. suojatiejärjestelyt sekä lyhyet jalankulku- ja pyöräily-yhteydet. Tällaisia pienellä rahalla toteutettavia tehokkaita toimenpiteitä tulee toteuttaa jatkossakin. Suunnitelmassakin todetaan, että valtakunnallisen liikenneturvallisuusstrategian toimenpiteeksi on kirjattu parantamisrahoituksen kohdistaminen erityisesti taajamien maanteiden pieniin tie- ja liittymäjärjestelyihin liikenneturvallisuusperusteisesti. Kuopion kaupunkiseudun tai laajemmin Pohjois-Savon maakunnan alueelta ei suunnitelmassa ole tunnistettu mahdollisella lisärahoituksella toteutettavia parantamiskohteita lainkaan. Kuopion kaupunkiseutu toteaa, että myös sen ympäristössä on edellä mainitun kaltaisia liikenneympäristön kehittämistarpeita. Esimerkiksi seudun kestävä liikenteen suunnitelmassa ja kuntien liikenneturvallisuussuunnitelmissa on tunnistettu:

- Kurkimäentie (mt 5490), Kurkimäentien toimenpiteet asemakaava-alueen kohdalla, Kuopion liikenneturvallisuussuunnitelma 2030
- Seudullisten joukkoliikenteen pääpysäkkien kehittäminen, SUMP
- Esteettömyyden parannustoimenpiteet valtion väyläverkolla kuntakeskusten kohdalla, SUMP

Suunnitelman vaikutusten arviointiosassa todetaan, että asuinpaikka ja sitä kautta hoitoluokka kuitenkin vaikuttavat siihen, ettei liikkumisen edellytyksiä pystytä täysin yhdenvertaisesti saavuttamaan koko maantieverkolla eri kulkutavoilla. Teiden korjaukset priorisoidaan pääväylille, mikä vähäliikenteisten päällystettyjen teiden kunnon heikentyessä haittaa näiden teiden palvelemissa alueita, väestöryhmiä ja erityisesti alkutuotannon kriittisiä yhteystarpeita. Valtakunnallisestikin usein puhutaan, että koko Suomi tulisi pitää asuttuna. Teiden kunnossapito vaikuttaa oleellisesti elinkeinoelämän ja sen myötä laajemmin asumisen edellytyksiin.

Yleisesti Kuopion kaupunkiseutu katsoo, että perusväylänpidon rahoitus ei ole riittävä ja väyläverkon korjaamisen rahoitus tulee tippumaan merkittävästi lähivuosina. Itä-Suomen osalta tämä käytännössä tarkoittaa alemman tieverkon korjausvelan kasvua. Tämä tulee aiheuttamaan erityisesti huoltovarmuuden kannalta kriittisen alkutuotannon osalta kasvavia haasteita kuljetusvarmuudessa ja saavutettavuudessa.

3. *Suunnitteluohjelma: mitä suunnittelukohteita tulisi edistää lähivuosina? Mitä perusteluja näiden edistämiseksi on?*

Valtion väyläverkon kehittämisen osalta Kuopion kaupungin ja kaupunkiseudun osalta tärkeimmät lähivuosina edistettävät suunnittelukohteet ovat:

- Maantieverkko:

- Valtatien 5 kehittämistoimenpiteet:
 - Vt 5 Siilinjärvi – Alapitkä tiesuunnitelman käynnistäminen
 - Vt 5 Leppävirta-Varkaus, YS+YVA
- Valtatie 9 Jyväskylä – Kuopio – Joensuu yhteysvälin kehittämistoimenpiteet:
 - Vt 9 Tulisalmen kohta, tiesuunnitelman käynnistäminen 2027
 - Vt 9 Toivalan eritasoliittymä, tiesuunnitelman laatiminen 2028-2029
 - Vt 9 Teerikankaanmäki – Mt 531 ohituskaistapari ja yksityistiejärjestelyt, yleissuunnitelman ja YVA:n laatiminen
 - Vt 9 Tuusjärvi – Hietämäki, yleissuunnitelman ja YVA:n laatiminen
- Rataverkko:
 - Savon radan välityskyvyn ja resilienssin parantaminen
 - Savon radan kaksoisraide välillä Kurkimäki – Kuopio – Rissala – Siilinjärvi, yleissuunnitelman ja YVA:n laatiminen 2028-2030
 - Kuopio – Joensuu rataväli
 - Siilinjärvi – Viinijärvi ratavälin parantaminen ja sähköistys, ratasuunnitelma

Seudun näkemys priorisoinnista ja perustelut kohteittain:

Savon radan kaksoisraide välillä Kurkimäki – Kuopio – Rissala – Siilinjärvi

- Parantaa Savon radan välityskykyä sekä henkilö- että tavaraliikenteen osalta ja poistaa Kouvola – Kuopio rataosuuden pisimmän liikennepaikkavälin ja pahimman pullonkaulan
- Parantaa Kuopion lentoaseman ja Karjalan lennoston logistisia yhteyksiä ja saavutettavuutta
- Osaltaan mahdollistaa maakunnallisen lähijunaliikenteen toiminnan.
- Vähentää suuronnettomuusriskiä tiiviisti asutulla keskusta-alueella
- Mahdollistaa ko. ratavälillä kriittisen infran korjaamisen tulevaisuudessa ilman rataliikenteen lamauttavaa ratakatkoa (mm. Pienen Neulamäen tunneli)
- Mahdollistaa kaupunkiseudun elinvoimaa ylläpitävän ja kasvattavan maankäytön kehittämispotentiaalin pitkällä aikavälillä

Vt 9 Toivalan eritasoliittymä:

- Suunnittelukohde valtatiellä 9 sijoittuu kaupunkiliikenteen tiejaksolle, tiiviimmän kaupunkiseudun alueelle. Vuonna 2021 valmistuneen toimenpideselvityksen toimenpiteet parantavat laajemman Kuopio-Joensuu yhteysvälin liikennöitävyyttä ja liikenneturvallisuutta muuttamalla tieosuuden keskikaiteelliseksi ja poistaen suunnittelualueelta tasoliittymät, joiden välityskyky ei tue kaupunkiseudun (Siilinjärven kunnan) maankäytön kehittämistä ydinkaupunkialueella.
- Lisäksi toimenpiteiden toteuttamisella parannetaan Rissalan lennoston ja Kuopion lentoaseman saavutettavuutta.

Vt 9 Tulisalmen kohta ja Kuusjärven ohitus:

- Suunnittelukohde on osa Kuopio-Joensuu välin pitkämatkaisen liikenteen yhteysvälin parantamista, millä parannetaan kahden Itä-Suomen kehittyvän kaupunkiseudun, Kuopio ja Joensuu, välistä liikenneyhteyttä sekä henkilöliikenteen että elinkeinoelämän kuljetusten osalta.
- Toimenpiteiden toteuttaminen parantaisi merkittävästi pitkämatkaisten kuljetusten kuljetusvarmuutta ja henkilöliikenteen liikenneturvallisuutta sekä matka-aikojen ennustettavuutta.
- Parantaa suunnittelualueella kriittistä infraa ja väyläverkon resilienssiä.

Vt 5 Siilinjärvi – Alapitkä:

- Parantaa Kuopion kaupunkiseudun pohjoisosien saavutettavuutta ja liikenneturvallisuutta kaupunkiseudun sisäisessä liikenteessä ja parantaa maa- ja ylimaakunnallisten elinkeinoelämän kuljetusten kuljetusvarmuutta.
- Parantaa nykyisen asutuksen elinolosuhteita mm. meluhaittojen osalta sekä vähentää pohjavesien pilaantumisriskiä alueella.
- Mahdollistaa osaltaan toimivien kyläyhteisöjen kehittämisen suunnittelualueella poistaen nykyisen valtatie 5 aiheuttaman estevaikutusta alueella.
- Parantaa väyläverkon resilienssiä alueella muodostaen toimivan rinnakkaistieyhteyden valtatielle 5.

Vt 5 Leppävirta-Varkaus

- Parantaa Kuopion kaupunkiseudun saavutettavuutta ja merkittävässä määrin liikenneturvallisuutta. Lisäksi parantaa maa- ja ylimaakunnallisten elinkeinoelämän kuljetusten kuljetusvarmuutta.
- Suunnittelukokonaisuuteen kuuluva uusi tieyhteys maakunnallisesti merkittävälle Riikinnevan kiertotalousalueelle parantaa merkittävästi elinkeinoelämän kulkuyhteyksiä ja alueen saavutettavuutta, millä on aluetaloudellisesti huomattavan positiivisia vaikutuksia.

Vt 9 Tuusjärvi – Hietajärvi

- Suunnittelukohde on osa Kuopio-Joensuu välin pitkämatkaisen liikenteen yhteysvälin parantamista, millä parannetaan kahden Itä-Suomen kehittyvän kaupunkiseudun, Kuopio ja Joensuu, välistä liikenneyhteyttä sekä henkilöliikenteen että elinkeinoelämän kuljetusten osalta.
- Toimenpiteiden toteuttaminen parantaisi merkittävästi pitkämatkaisten kuljetusten kuljetusvarmuutta ja henkilöliikenteen sujuvuutta, liikenneturvallisuutta sekä matka-aikojen ennustettavuutta.
- Parantaa suunnittelualueella väyläverkon resilienssiä muodostamalla suunnittelualueelle myös rinnakkaistieyhteyden.

Siilinjärvi – Viinijärvi ratavälin parantaminen ja sähköistys, ratasuunnitelma

- Parantaa valtakunnallisesti poikittaisia ratayhteyksiä ja kehittää ylimaakunnallisia kuljetusmahdollisuuksia
- Parantaa rataverkon resilienssiä kytkemällä nykytilassa sähköistetyt Savon radan ja Karjalan radan toisiinsa Kuopion ja Joensuun välillä
- Parantaa Itä-Suomen kahden suurimman kaupunkiseudun välistä saavutettavuutta

Vt 9 Teerikankaanmäki – Mt 531 ohituskaistapari ja yksityistiejärjestelyt

- Suunnittelukohde on osa Kuopio-Joensuu välin pitkämatkaisen liikenteen yhteysvälin parantamista, millä parannetaan kahden MAL-kaupunkiseudun, Kuopio ja Jyväskylä, välistä liikenneyhteyttä sekä henkilöliikenteen että elinkeinoelämän kuljetusten osalta.
- Toimenpiteiden toteuttaminen parantaisi merkittävästi pitkämatkaisten kuljetusten kuljetusvarmuutta ja henkilöliikenteen sujuvuutta, liikenneturvallisuutta sekä matka-aikojen ennustettavuutta.
- Parantaa Kuopion kaupunkiseudun sisäisten henkilö- ja tavarakuljetusten sujuvuutta turvallisuutta.
- Hankkeella on myös kokonaisturvallisuuteen ja varautumiseen liittyvää merkitystä.

Kuopion kaupunki haluaa korostaa riittävän suunnitelmavalmiuden ylläpitämistä myös Pohjois-Savon ja laajemmin Itä-Suomen alueella. Ilman riittävää suunnitelmavalmiutta voidaan

menettää merkittävä määrä mm. EU-rahoitusta. Esimerkiksi CEF-rahoituksen hyödyntäminen investointihankkeissa edellyttää vähintään hyväksyttyä tie- tai ratasuunnitelmaa.

Toinen EU-rahoitukseen oleellisesti vaikuttava asia Itä-Suomen osalta on, ettei valtakunnallisesti merkittävät valtatiet 5 ja Savon rata kuulu Euroopan laajuisen TEN-T ydinverkkoon ja liikennekäytäviin. Tämä tulee tulevaisuudessa sulkemaan em. pääväylät mm. edellä mainitun CEF-rahoituksen ulkopuolelle. Tästä syystä seuraavassa TEN-T päivityksessä tulisi pyrkiä nostamaan sekä valtatiet 5 että Savon rata osaksi ydinverkkoa ja pohjoiseksi osaksi Itämeri-Mustameri-Egeanmeri liikennekäytävää. Tällä olisi positiivinen vaikutus myös laajemmin Itä-Suomen ja valtiontalouden kannalta. Huomioitavaa on, että Suomen eteläpuolella Baltian maat lävistää kaksi TEN-T liikennekäytävää.

Pohjois-Savon valtion väyläverkon suunnitelmavalmiuden osalta Kuopion kaupunkiseutu esittää huolensa Itä-Suomen elinvoimakeskukseksi varattujen määrärahojen riittävydestä ja tämän myötä tiukoista henkilöresursseista. Tämä uhkaa asettaa pullonkaulan kolmen maakunnan alueella laadittavien suunnitteluhankkeiden edistymiselle, mikä pahimmillaan viivästyttää jo rahoituksen saaneiden hankkeiden edistymistä mm. MAL-kaupunkiseudulla.

4. *Investointiohjelma: miten muuttaisitte ohjelmaa seuraavan päivityksen yhteydessä sille määritetyn talouskehyksen puitteissa? Millaisia positiivisia vaikutuksia muutoksella saavutettaisiin*

Kuopion kaupunkiseutu esittää investointiohjelmaan tulevaisuudessa lisättäväksi:

- Vt 5 Valkeinen - Taipale

Muutoin investointiohjelmaan valittavien hankkeiden vaikutusten arviointia merkittävästi kehitetty vuosien saatossa, mistä Kuopion kaupunkiseutu antaa kiitosta. Vaikutusten arviointi on seudun näkemyksen mukaan huomattavasti monipuolisempaa kuin esimerkiksi muutama vuosi aiemmin.

Se mihin vaikutustenarvioinnilla ei vielä oteta kantaa, on isojen väylähankkeiden vaikutus maankäyttöön ja aluetalouteen. On melko kiistaton havainto, että isoilla väylähankkeilla on poikkeuksetta positiivinen vaikutus kuntien maankäytön kehitykseen, erityisesti kaupunkiseuduilla. Toisaalta myös kuntien maankäyttöhankkeilla on merkittävä vaikutus väyläinvestointien tarpeellisuuteen. On kuitenkin huomattavaa, että merkittävät väyläinvestoinnit laukaisevat myös maankäytönsuunnittelua ja myöhemmin investointeja alueelle, mikä kasvattaa mm. kuntien verotuottaja, työllisyyttä ja usein myös edesauttaa positiivista väestökehitystä. Näillä vaikutuksia voi olla, alueesta riippuen, merkittäviäkin vaikutuksia aluetalouteen ja maakuntien yleiseen elinvoimaan.

Ymmärrettävistä näiden vaikutusten ennakkoarviointi täysin tasapuolisesti voi olla haastavaa, mutta Kuopion kaupunkiseutu esittää, että Väylävirasto tarkastelee mahdollisuutta lisätä vaikutusten arviointiin kohdan, missä arvioidaan hankkeiden vaikutuksia maankäyttöön ja aluetalouteen.

5. *Ohjelmakokonaisuus: miten koette sen, että Väyläviraston ohjelmat esitetään nyt yhtenä kokonaisuutena?*

On hyvä ja perusteltua että Liikenne 12 suunnitelma ja sen toteuttamiseen linkittyvät ohjelmat muodostavat lähtökohtaisesti pitkäjänteisen ja systemaattisen kokonaisuuden. Se antaa

operatiivisille toimijoille ja sidosryhmille kattavan näkymän lähitulevaisuuden kansalliseen liikennejärjestelmätyöhön ja erityisesti sen haasteisiin

6. Miten muuten haluatte kommentoida ohjelmakokonaisuutta?

Erityisesti investointiohjelman vaikutusten alueellisen kohdistumisen tarkastelu on huomattavasti aiempaa selkeämpi ja läpinäkyvämpi, mistä Kuopion kaupunkiseutu antaa kiitosta. Mutta Kuopion kaupunkiseutu huomauttaa, että ohjelmakokonaisuus ei kuitenkaan nykytilassa ota huomioon hankkeita, joita edistetään hankeyhtiöiden toimesta. Edellä mainitun kaltaisia hankkeita ovat esimerkiksi Lentorata, Länsirata ja Itärata. Hankeyhtiöiden edistämien, valtakunnallisesti merkittävien ja laajavaikutuksellisten hankkeiden, puuttuminen ohjelmakokonaisuudesta heikentää kokonaisuuden arviointia mm. vaikutusten ja kustannusten osalta.

Toimivallan peruste

Kuopion kaupungin hallintosääntö § 27

Vaikutusten arviointi

Päätösten vaikutusten ennakkoarviointia ei tehdä, kun kyseessä on lausuntoon vastaaminen (KH 21.10.2024 § 293.).

Liitteet	3865/2026 Lausuntopyyntö Väyläviraston ohjelmakokonaisuudesta
	3865/2026 Väyläviraston ohjelmakokonaisuus 2026-2034
	3865/2026 Perusväylänpidon suunnitelma 2026-2029
	3865/2026 Väyläviraston suunnitteluohjelma 2026-2029
	3865/2026 Valtion väyläverkon investointiohjelma 2027-2034